

МІКРОТОПОНІМИ ДНІПРОПЕТРОВЩИНИ В АСПЕКТІ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ

MICROTOPYNOMS OF THE DNIPROPETROVS'K REGION IN TERMS OF SPEECH CULTURE

Левун Н.В.,

*orcid.org/0000-0002-8169-9751*кандидат філологічних наук, доцент,
викладач*Дніпровського фахового педагогічного коледжу Комунального закладу вищої освіти
«Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради*

Степаненко О.К.,

orcid.org/0000-0003-0887-5808

кандидат філологічних наук, доцент,

професор кафедри соціально-гуманітарної освіти

*Комунального закладу вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти»
Дніпропетровської обласної ради*

У статті зроблено філологічну експертизу мікротопонімів Дніпропетровщини, серед яких назви вулиць, провулків, проспектів, площ і парків. Загальна кількість проаналізованих найменувань становить близько вісімнадцяти тисяч одиниць. Увесь лексичний масив обстежено на відповідність його нормам сучасної української літературної мови. З'ясовано, що такий мікротопонімний матеріал, як сучасні назви вулиць населених пунктів, не був об'єктом докладного аналізу у відомих нам працях. У ході аналізу виявлено низку типових порушень мовних норм у назвах вулиць і в інших мікротопонімах Дніпропетровщини. До таких порушень належать орфографічні та лексичні помилки (росіянізми), неправильні граматичні форми тощо. Доведено, що всі ці мовні огріхи потребують виправлення, а географічні об'єкти подальшого перейменування. Серед орфографічних помилок у назвах вулиць найбільше порушень зафіксовано на такі правила: правопис голосних у коренях слів, спрощення груп приголосних, чергування голосних і приголосних при словотворенні, уживання м'якого знака, подвоєння приголосних, написання складних слів і прикладок, правопис іменникових і прикметникових суфіксів, правопис закінчень іменників чоловічого роду (власні і загальні назви) в родовому відмінку, сплутування закінчень твердої і м'якої груп прикметників, уживання великої букви у складених власних назвах. Виокремлено помилки в написанні назв вулиць, до складу яких уходять порядкові числівники, передані цифрами. З'ясовано, що потребують уніфікації меморіальні назви вулиць на честь історичних осіб, діячів культури, письменників, учених тощо. Визначено, що значну частину мікротопонімів Дніпропетровщини становлять росіянізми – мовні покручі, які не відповідають лексичним нормам сучасної української літературної мови. Окремим видом лексичних помилок у назвах вулиць Дніпропетровщини є випадки неправильного вживання слів-паронімів. Зроблено висновок, що наведені помилки у назвах вулиць Дніпропетровщини виникли під впливом російських назв, які транслітерували українською, не враховуючи лексико-семантичних особливостей української мови.

Ключові слова: мікротопоніми, норми сучасної української літературної мови, орфографічні помилки, лексичні помилки, уніфікація.

The article presents a philological examination of microplaces of Dnipropetrovs'k region, including the names of streets, alleys, avenues, squares and parks. The total number of analyzed names is about eighteen thousand units. The entire lexical array was examined for its compliance with the norms of the modern Ukrainian literary language. It has been found that such microtoponymic material as modern street names of settlements has not been the subject of detailed analysis in the works known to us. The analysis revealed a number of typical violations of language norms in street names and other microplace names of Dnipropetrovs'k region. These violations include spelling and lexical errors (russianisms), incorrect grammatical forms, etc. It is proved that all these linguistic flaws need to be corrected, and geographical objects need to be renamed. Among the spelling errors in street names, the following rules have the highest number of violations: spelling of vowels in the roots of words, simplification of consonant groups, alternation of vowels and consonants in word formation, use of a soft sign, doubling of consonants, spelling of compound words and examples, spelling of noun and adjectival suffixes, spelling of masculine noun endings (proper and common names) in the genitive case, confusion of hard and soft adjective endings, use of a capital letter in compound proper names. Errors in the spelling of street names, which include ordinal numerals represented by numbers, are also highlighted. It is found that memorial street names in honor of historical figures, cultural figures, writers, scientists, etc. need to be unified. It has been determined that a significant part of the microplaces of Dnipropetrovs'k region are russianisms – linguistic distortions that do not correspond to the lexical norms of the modern Ukrainian literary language. A separate type of lexical errors in the names of streets of Dnipropetrovs'k region are cases of incorrect use of paronyms. It is concluded that these errors in the names of streets of Dnipropetrovs'k region arose under the influence of russian names that were transliterated into Ukrainian without taking into account the lexical and semantic features of the Ukrainian language.

Key words: microplaces, norms of the modern Ukrainian literary language, spelling errors, lexical errors, unification.

Постановка проблеми. Мікротопоніми як найменування природних або створених людиною малих географічних об'єктів становлять науковий інтерес для багатьох дослідників. Сучасний український мікротопонімікон охоплює власні назви, що мають вузьку сферу застосування, серед них назви рельєфу, земельних ділянок господарського призначення, вулиць, провулків, площ, шосе тощо.

Зазвичай у поле зору лінгвістів потрапляють давні мікротопоніми, що мають цікаву історію свого походження, відбивають діалектне мовлення певної місцевості, свідчать про регіональні риси господарювання. Однак такий мікротопонімний матеріал, як сучасні назви вулиць населених пунктів, не був об'єктом докладного аналізу у відомих нам працях. В умовах сьогодення питання про назви вулиць набуло не тільки наукової гостроти, а й суспільно-політичного звучання. Звідси випливає незаперечна актуальність теми нашої наукової розвідки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз мовознавчих праць з української мікротопонімії свідчить про широту охоплених дослідженнями територій [7; 9; 11], про заглиблення в історію мікротопонімів [12], про характеристику структурно-семантичних особливостей таких назв [8], загалом про вияв специфічних рис мікротопонімікону, важливих для дослідження мовної картини світу місцевого населення.

Об'єктом дослідження в статті стали мікротопоніми Дніпропетровщини, серед яких назви вулиць, провулків, проспектів, площ і парків. Загальна кількість проаналізованих найменувань становить близько вісімнадцяти тисяч одиниць. Увесь лексичний масив обстежено на відповідність його нормам сучасної української літературної мови. Це перший етап великої роботи щодо впровадження Закону України «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії» [1], яким передбачено перейменування географічних назв, що своїм змістом чи формою не відповідають сучасним вимогам.

Мета нашого дослідження – зробити філологічну експертизу наявних топонімів, щоб створити наукові підстави для подальшого їх перейменування.

Виклад основного матеріалу. Аналіз виявив низку типових порушень мовних норм у назвах вулиць і в інших мікротопонімах Дніпропетровщини. До таких порушень належать орфографічні та лексичні помилки (росіянізми), неправильні граматичні форми тощо. Усі ці мовні

огріхи потребують виправлення, а географічні об'єкти – подальшого перейменування.

Серед **орфографічних** помилок у назвах вулиць найбільше порушень зафіксовано на такі правила:

- правопис голосних у коренях слів: вулиці *Слав'янська, Новослав'янська, Кулишівська, Чегеринська* – правильно: вулиці **СлОв'янська, НовОслОв'янська, КуЛішівська, ЧИГІринська**;

- спрощення груп приголосних: вулиці *Виїзна, Об'їзна, Проїзна, Переїзна* – треба вулиці **Виїзна, Об'їзна, Проїзна, Переїзна**;

- чергування голосних і приголосних при словотворенні: вулиці *Сивашська, Пісчана, Соняшина, Ломана, Тениста, Крутогорна, Оберігу, Орельська, Торгівельна, Школьна* – правильно вулиці **СиваСька, ПіЩана, СоняЧна, ЛАмана, ТІниста, КрутоГІрна, ОберЕга, ОрІльська, ТорГОвельна, ШКІльна**;

- уживання м'якого знака: вулиця *Диканьська, вулиця Клачевського, провулок Касьянівський, провулок Харківський* – треба вулиця **Диканська, вулиця Калачевського, провулок Касянівський, провулок Харківський**;

- подвоєння приголосних: вулиця *Юнатів, вулиця Гастело, вулиця Таллінська, вулиця Шосейна; вулиця Катерини Мессарош* – треба з подвоєними приголосними у таких назвах, як вулиця **Юннатів; вулиця Гастелло, вулиця Таллінська**, і, навпаки, без подвоєння приголосних у назвах вулиця **Шосейна; вулиця Катерини Месарош**;

- написання складних слів і прикладок: помилково – вулиця *Військовоморська, вулиця Жовтоблакитна, вулиця Західно-Донбаська, провулок Свято-Миколаївський, вулиця Свято-Троїцька, вулиця Свято-Андріївська, вулиця Центрально-Міська, вулиця Героїв Рятувальників* – правильно: разом треба писати назви вулиць, у яких складний прикметник утворено від підрядного словосполучення: вулиці **Західнодонбаська, провулок Святомиколаївський, вулиця Святотроїцька, вулиця Святоандріївська, вулиця Центральноміська**; через дефіс пишемо складні прикметники, утворені від сурядних словосполучень: вулиця **Жовто-блакитна, вулиця Військово-морська**; дефіс ставимо між прикладкою та означуваним словом, якщо означуваний і означальний іменники можуть мінятися місцями [11, с. 54], тому правильно писати вулиця **Героїв-рятувальників**;

- правопис іменникових і прикметникових суфіксів: неправильно – вулиці *Межева, Грушова, Мечнікова, Тупік, Катеринінська, Керчінська, ж/м*

Калиновський, провулок Шмідтовський – правильно: *вулиці Межова́* (бо наголос падає на закінчення), *Груше́ва* (наголос на основі) [11, с. 44], *Мечникова, Тупик, Катерининська, Керченська, ж/м Калинівський, провулок Шмідтівський*;

- правопис закінчень іменників чоловічого роду (власні і загальні назви) в родовому відмінку: *вулиці Франко, Шевченко, Родзянко, Васильченко, Довженко, Лешко-Попеля, Марко Вовчок, Нестора Махно, Ігоря Михно, Івана Купали, Данили Нечая, Данили Чуба, Родини Здор, Родини Огренич, Братів Опришко, Братів Цапко, оберегу* – правильно: *вулиці Франка, Шевченка, Родзянка, Васильченка, Довженка, Лешка-Попеля, Нестора Махна, Івана Купала, Данила Нечая, Данила Чуба, Ігоря Михна, Родини Здорів, Родини Огреничів, Братів Опришків, Братів Цапків, Оберега* тощо;

- сплутування закінчень твердої і м'якої груп прикметників: *вулиці Автодорожна, Городна, провулок Дорожний* – правильно: *вулиці АвтодорожнЯ, ГороднЯ, провулок ДорожнІЙ*;

- уживання великої букви у складених власних назвах. Досить поширеною помилкою є написання з малої букви другого компонента у двослівних мікротопонімах.

Пояснюючи вживання великої і малої літер у двослівних назвах вулиць, проф. К. Городенська в одній із статей зазначає: «Якщо обоє повнозначних слів уходять до складу власної назви, їх потрібно писати з великої букви, з малої пишемо родові назви, до яких належать слова *вулиця, проспект, майдан, площа, провулок, спуск, узвіз* та ін., напр.: *вулиця Велика Васильківська...*» [5, с. 8].

Отже, відповідно до зазначеної орфограми потрібно писати: *вулиця Чистої Роси, вулиця Червоної Калини, вулиця Червоних Троянд, вулиця Лісової Пісні, вулиця Білої Акації, вулиця Весняних Конвалій, вулиця Українського Козацтва, вулиця Самарської Паланки, вулиця Наукових Працівників, вулиця Празької Весни, вулиця Трудових Резервів, вулиця Військових Залізничників, вулиця Героїв Переправи, вулиця Героїв Праці, вулиця Героїв Космосу, вулиця Гірницької Слави, вулиця Січових Стрільців, вулиця Магдебурзького Права, вулиця Юних Моряків, вулиця Новобородицька Фортеця*.

Численними серед мікротопонімів Дніпропетровщини є двослівні назви вулиць зі словом *балка*, яке виступає в них як частина власної назви, а отже, його треба писати з великої літери: *вулиця Антекарська Балка, вулиця Біла Балка, вулиця Довга Балка, вулиця Зелена Балка, вулиця Крута Балка, вулиця Мамаєва Балка,*

вулиця Чаплина Балка, вулиця Піхотна Балка, вулиця Балка Мальовнича.

Так само не сприймаються як родові позначення слова *шлях* і *яр*, бо вони стали частиною власних назв, тому пишемо їх з великої букви *вулиця Широкий Шлях, вулиця Старий Шлях, вулиця Кайдацький Шлях, вулиця Січеславський Шлях, вулиця Херсонський Шлях, вулиця Крутий Яр, вулиця Тернуватий Яр*.

Дослідниця К. Городенська наголошує, що слова *шосе, дорога, алея, набережна*, які є родовою (загальною) назвою щодо власної, пишуть з малої літери: *Бориспільське шосе, Русанівська набережна, Паркова дорога* тощо. Перед такими назвами слова *вулиця* немає [12, с. 9].

Виходячи з цієї настанови, вважаємо помилковими формами мікротопонімів *вулиця Дніпровське шосе, вулиця Миколаївське шосе, вулиця Нікопольське шосе, вулиця Широківське шосе, вулиця Сонячна набережна, вулиця Січеславська набережна*, бо до їхнього складу входять дві родові (загальні) назви біля однієї власної. Унормовуючи написання таких власних назв, пропонуємо слово *вулиця* з їхнього складу вилучити, як це зроблено в назвах *Донецьке шосе, Запорізьке шосе* (м. Дніпро).

Потребують перегляду та виправлення назви *вулиця Набережна площа, вулиця Майдан Озерний, вулиця Майдан Героїв, вулиця Сиваський Узвіз* у складі яких є два родових найменування, одне з них (*вулиця*) зайве.

Трапляються помилки в написанні назв вулиць, до складу яких уходять порядкові числівники, передані цифрами. У таких назвах, відповідно до правила нової редакції «Українського правопису» (див.: § 106, п. 2), після арабської цифри кінцеву частину порядкового слова потрібно писати з дефісом. Наводимо зразки правильного написання мікротопонімів зазначеної структури: *вулиця 230-ї Стрілецької Дивізії, вулиця 78-ї Гвардійської Дивізії, вулиця 219-ї Танкової Бригади, вулиця 95-го Прикордонного Загону, вулиця 4-та Теплична, провулок 2-й Центральний, провулок 1-й Базарний* та ін.

Цифри з літерними нарощеннями ставимо перед назвою *провулок 2-й Ізюмський, провулок 1-й Протипіхотний*, а не навпаки. Якщо порядкові числівники записано словами, то їх ставлять після назви і пишуть з великої букви, напр.: *вулиця Галатівка Перша, тупик Одоєвського Перший, тупик Одоєвського Другий, провулок Похилий Третій, провулок Калиновий Перший*. Отже, як бачимо, можливі два варіанти написання двослівних назв вулиць,

у складі яких є порядковий числівник: *провулок 1-й Набережний* або *провулок Набережний Перший*.

Якщо двослівний мікротопонім містить символічну (умовну) назву, то це найменування треба писати в лапках, тому відсутність лапок у таких назвах є помилкою. Правильно писати: *бульвар Батальйону «Дніпро»*, *вулиця Героїв Полку «Азов»*, *вулиця Захисників «Азовсталі»*.

Потребують уніфікації меморіальні назви вулиць на честь історичних осіб, діячів культури, письменників, учених тощо. В «Українському правописі» 2019 року про такі найменування не сказано нічого, що створює ґрунт для суперечок тих службовців, які всіляко опираються перейменуванню мікротопонімів. Офіційною підставою для правильного написання подібних найменувань слугує Постанова Кабінету Міністрів України від 07 липня 2021 року № 690 «Про затвердження Порядку присвоєння адрес об'єктам будівництва, об'єктам нерухомого майна» [2], у якій зазначено, що «у назвах вулиць, які складаються з власного імені та прізвища, спочатку позначається власне ім'ям, а потім – прізвище». Отже, правильно писати *вулиця Олександра Довженка*, *провулок Владислава Горбоноса*, *проспект Олександра Поля*, а не *вулиця Хмельницького Богдана* чи *вулиця Б. Хмельницького*. Подібні норми встановлено також у діловому мовленні.

Значну частину мікротопонімів Дніпропетровщини становлять росіянізми – мовні покручі, які не відповідають лексичним нормам сучасної української літературної мови. Серед них десятки вулиць у населених пунктах області, які мають однослівні та двослівні найменування, утворені:

- від назв напрямків світу: *вулиця Южна* (українською треба: *вулиця Південна*), *вулиця Восточна* (треба *вулиця Східна*), *Западна* (треба *вулиця Західна*), *Северна* (треба *вулиця Північна*);

- від назв рослин: *вулиця Клубнична* (треба *вулиця Полунична*), *вулиця Рябінова* (треба *вулиця Горобинова*), *вулиця Сіренєва* (треба *вулиця Бузкова*), *вулиця Цвіточна* (треба *вулиця Квіткова*), *вулиця Оріхова* (треба *вулиця Горіхова*);

- від назв установи, виробництва, які тут розташовані або були тут у минулому: *вулиця Амбарна* (треба *вулиця Комірня*), *вулиця Больнична* (треба *вулиця Лікарняна*), *вулиця Кузнєчна і Кузнечна* (треба *вулиця Ковальська*), *вулиця Кирпична* (треба

вулиця Цегельна), *вулиця Мельнична* (треба *вулиця Млинова*), *провулок Огородній* (треба *провулок Городній*);

- від назв природних об'єктів: *вулиця Радужна* (треба *вулиця Райдужна* або *Веселкова*), *вулиця Лунна* (треба *вулиця Місячна*), *вулиця Зв'язна* (треба *вулиця Зіркова*), *вулиця Роднікова* (треба *вулиця Джерельна*), *вулиця Зелена Роща* (треба *вулиця Зелений Гай*), *вулиця Чисті Пруди* (треба *вулиця Чисті Стави / Ставки*);

- від абстрактної лексики: *вулиця Уютна* (треба *вулиця Затишна*), *вулиця Ізвіліста* (треба *вулиця Звивиста*), *вулиця Продольна* (треба *вулиця Поздовжня / Подовжня*), *вулиця Сквозна* (треба *вулиця Прохідна*), *вулиця Наклонна* (треба *вулиця Похила*), *вулиця Победи* (треба *вулиця Перемоги*), *вулиця Свободна* (треба *вулиця Вільна*), *вулиця Ювілейна* (треба *вулиця Ювілейна*), *провулок Пожарний* (треба *провулок Пожежний*), *провулок Кладбищенський* (треба *провулок Цвинтарний*).

Окремим видом лексичних помилок у назвах вулиць Дніпропетровщини є випадки неправильного вживання слів-паронімів. Цей вид помилки наявний у назві *вулиця Яблучна*, адже прикметник *яблучний*, утворений від іменника *яблуко*, має значення «виготовлений з яблук, з яблуками» [4, с. 1645]. Для найменування вулиці треба використати прикметник *яблуневий* (від *яблуня*), що пов'язаний з назвою дерев [4, с. 1645]. Отже, правильно називати *вулиця Яблунева*.

У населених пунктах області на позначення вулиць, які розташовані вздовж річки або в напрямку до річки, використовують велику кількість мікротопонімів у вигляді *вулиця Річна*. Однак, як свідчать матеріали лексикографічних джерел, від слів *ріка* і *річка* в українській мові утворюється прикметник *річковий* [10, с. 210], а прикметник *річний* стосується року [10, с. 210]. Тому правильною назвою є *вулиця Річкова*.

Значні дискусії викликають назви *вулиця Робоча* – *вулиця Робітнична*, в основі яких пароніми зі спільним коренем *роб-*, але з різними суфіксами. У «Словнику паронімів української мови» наведено не тільки значення обох слів, а й можливі словосполучення з цими прикметниками:

РОБОЧИЙ, -а, -е.

1. Який працює, живе із своєї праці; трудовий. У спол.: *р. народ, населення, люди, чоловік, батальйон, загін, група*.

2. Який використовується для роботи; який приводить у рух що-небудь. У спол.: *р. худоба, кінь, колесо, кран, ритм*.

3. Призначений для роботи; який використовується при роботі; відведений для роботи (час). У спол.: *р. приміщення, кімната, кабінет, стіл, костюм; план, рисунок; час, рік, субота, неділя* [6, с. 160].

РОБІТНИЧИЙ -а, -е. Який стосується робітника, властивий йому; який складається з робітників, належить їм, заселений ними, призначений для них, виражає їхні інтереси. У спол.: *р. колектив, партія, гурток; район, містечко, місто, селище, квартал, гуртожиток; рух, середовище* [6, с. 159–160].

Аналіз семантики цих слів та їхніх можливих сполучень з іншими лексемами дозволяє зробити висновок про те, що зі словом *вулиця* може сполучатися тільки прикметник *робітничий*, тобто вулиця, призначена для робітників, заселена робітниками, а не така, що працює, використовується для роботи чи призначена для роботи.

У деяких складних назвах вулиць у ролі другого компонента помилково вжито паронім *будівельний* замість *будівний*. Обидва слова мають спільний корінь *буд-*, але різняться суфіксами.

БУДІВЕЛЬНИЙ -а, -е. Пов'язаний з будівництвом, спорудженням чогось.

У спол.: *б. бригада, майданчик, організація; матеріал, розчин, цегла, конструкції; виробництво, оснащення* [6, с. 25].

БУДІВНИЙ -а, -е. Виступає як компонент складних слів: *кораблестроительний, суднобудівний, домобудівний* [там само].

Правильною формою буде *вулиця Мостобудівників* (не *Мостобудівельників*).

Відзначені лексичні помилки у назвах вулиць виникли, безперечно, під впливом російських назв, які транслітерували українською, не враховуючи лексико-семантичних особливостей української мови: там, де в російській мові одне слово (*рабочий, речной, строительный*), в українській – два слова з різним значенням (*робітничий, робочий, річковий, річний, будівельний, будівний*).

Отже, виявлені порушення норм української літературної мови в назвах вулиць Дніпропетровщини та запропоновані робочою групою ОВА правильні варіанти створюють надійне наукове підґрунтя для перейменування таких мікротопонімів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Великий зведений орфографічний словник сучасної української лексики / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2003. 896 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2009. 1736 с.
3. Городенська К. Українське слово у вимірах сьогодення. Видання друге, істотно доповнене. Київ: КММ, 2019. 208 с.
4. Гринчишин Д. Г., Сербенська О. А. Словник паронімів української мови. Київ: Радянська школа, 1986. 222 с.
5. Закон України «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімів» № 3097-IX від 03.05.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3005-20#Text> (дата звернення: 06.03.2024).
6. Лужецька О. Б. Мікротопонімія Південно-Західного Опілля: автореф. дис. ... канд. філол. наук 10.02.01. ДВНЗ «Прикарпатський нац. ун-т ім. Василя Стефаника». Івано-Франківськ. 2015. 20 с.
7. Постанова Кабінету Міністрів України від 07 липня 2021 року № 690 «Про затвердження Порядку присвоєння адрес об'єктам будівництва, об'єктам нерухомого майна». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/690-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 06.03.2024).
8. Рак Г. В. Структурно-семантичні особливості мікротопонімів давнього Києва. Магістеріум. *Мовознавчі студії*. 2014. Вип. 57. С. 88–93.
9. Сарган Н. Ю. Відапелятивні мікротопоніми Житомирщини: історія формування та семантика. *Українська мова*. 2023. № 3. С. 116–123.
10. Словник паронімів української мови / уклад. О. Давидова. Тернопіль: Підручники і посібники, 2018. 272 с.
11. Сокіл Н. В. Мікротопонімія Сколівщини. Львів: Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, 2008. 206 с.
12. Український правопис. Київ: Наукова думка, 2019. 392 с.
13. Чеховський І. Г. Мікротопонімія Чернівецької області в історичному аспекті (утворення на базі народної географічної термінології): автореф. дис. ... канд. іст. наук 07.00.01. Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. Чернівці. 1996. 24 с.